

The Holy See

KATEHEZA PAPE BENEDIKTA XVI.

NA OPĆOJ AUDIJENCIJI

Srijeda, 26. rujna 2007.

U Krizostomu vidljivo bitno jedinstvo misli i djelovanja

Draga braćo i sestre!

Danas nastavljamo svoje razmišljanje o svetome Ivanu Zlatoustom. Nakon razdoblja provedenoga u Antiohiji, 397. godine imenovan je biskupom u Carigradu, glavnome gradu Istočnoga rimskog carstva. Od samoga početka Ivan je planirao reformu svoje Crkve: siromaštvo biskupske palače moralo je biti primjer za sve - kler, udovice, monahe, dvorjane i bogate. No, naalost ne mali broj njih - uvrijeđen njegovim prosudbama - udaljio se od njega. Vrlo skrban za siromašne, Ivan je nazvan i "Skupljač milostinje". Zapravo, kao brini upravitelj uspio je ustanoviti vrlo cijenjene karitativne ustanove. Njegova poduzetnost na različitim područjima pretvorila ga je u opasnoga rivala nekima. No, on se, poput pravoga Pastira, prema svima odnosio srdačno i očinski. Osobito se njeno odnosio prema enama i u posebnoj skrbi za brak i obitelj. Vjernike je pozivao da sudjeluju u liturgijskom ivotu, koji je svojom genijalnom kreativnošću učinio sjajnim i privlačnim.

Unatoč dobroga srca, nije imao miran ivot. Kao Pastir glavnoga grada Carstva često je bio uvlačen u politička pitanja i intrige zbog svojih stalnih odnosa s vlastima i civilnim ustanovama. Na crkvenome planu, pak, budući da je u Aziji 401. godine razvlastio šest biskupa koji su bili nedostojno izabrani, bio je optuen da je prešao granice svoje jurisdikcije, te ja tako postao meta olakih optuaba. Još je jedna izlika za napade na njega bila i prisutnost nekoliko egipatskih monaha koje je ekskomunicirao patrijarh Teofil Aleksandrijski, a koji su se sklonili u Carigrad. Kasnije je došlo do ive polemike započete kritikama što ih je Zlatousti uputio carici Eudoziji i njezinim dvorjankama, koje su reagirale nabacujući se na njega ozloglašavanjem i uvredama. I tako je došlo do njegove smjene na Sinodi što ju je organizirao sam patrijarh Teofil 403., nakon čega je

uslijedila osuda na prvo kratko progonstvo. Nakon njegova povratka, neprijateljstvo potaknuto protiv njega proizišlo iz prosvjeda protiv blagdana u čast carice - koje je biskup smatrao poganskima - te protjerivanje svećenika zaduženih za krštenja na Uskrsno bdjenje 404. bili su početak progona Krizostomovih sljedbenika, takozvanih "Ivanovaca".

Tada je Ivan pismom prijavio te činjenice rimskome biskupu Inocentu I. No, bilo je već prekasno. Tako je 406. ponovno morao u progonstvo, ovaj puta u Cucusu u Armeniji. Papa, premda je bio uvjeren u njegovu nevinost, nije mogao pomoći prognaniku. Koncil, što ga je elio Rim za pomirenje između dva dijela Carstva i između njihovih Crkava, nije se mogao održati. Štetno premještanje iz Cucuse prema Pytiusu, nikada dosegnutome cilju, moralo je spriječiti posjete vjernika i slomiti otpor prognanika na kraju snaga: osuda na progonstvo bila je prava osuda na smrt! Dirljiva su brojna pisma iz progonstva u kojima Ivan izraava svoju pastoralnu zabrinutost izrazima jakih osjećaja i oalošćenosti zbog progona protiv njegovih sljedbenika. Marš prema smrti zaustavio se u Komani u Pontu. Tamo je Ivan na samrti odnesen u kapelu mučenika svetoga Baziliska, gdje je ispustio duh Bogu i bio pokopan, mučenik uz mučenika (Palladio, ivot 119). Dogodilo se to 14. rujna 407., na blagdan Uzvišenja svetoga Kria. Rehabilitirao ga je 438. godine Teodozije II. Relikvije svetoga biskupa, poloene u crkvu Apostola, potom su 1204. prenesene u Rim u prvotnu konstantinovsku baziliku, a sada počivaju u kapeli Kanoničkoga zbora u bazilici Sv. Petra. Znatan je dio tih relikvija 24. kolovoza 2004. papa Ivan Pavao II. darovao patrijarhu Bartolomeju I. iz Carigrada. Liturgijski spomen sveca slavi se 13. rujna. Blaeni Ivan XXIII. proglasio ga je zaštitnikom Drugoga vatikanskog koncila.

O Ivanu Krizostomu govorilo se da je Bog učinio da se u njemu vidi drugoga Pavla, naučitelja Svijeta, kada je uzdignut na prijestolje Novoga Rima, to jest Carigrada. Zapravo, u Krizostomu je vidljivo bitno jedinstvo misli i djelovanja kako u Antiohiji tako i u Carigradu. Promijenila se samo uloga i prilike: u prvoj je bio prezbiter u jednome gradu Carstva; u drugoj je biskup glavnoga grada gdje mu je na raspolaganju bilo puno šire polje djelovanja i slušateljstvo. No, već u antiohijskom propovijedanju Krizostomovo idealno obzorje bilo je jasno ocrtano u komentaru prvih stranica Knjige Postanka. Razmatrajući osam djela što ih je Bog učinio u nizu od šest dana, Zlatousti je vjernike htio sa stvaranja uputiti natrag Stvoritelju: "Veliko je dobro", kae, "znati što je stvorenje i ono što je Stvoritelj". Zamjena dviju uloga, što je dovelo do promjene svjetla u tamu, ono je što je Grke odvelo u idolatriju (Propovijed 1,1 o Knjizi Postanka).

Bogu stvoritelju pridruuje se Bog susretljivosti (synkatabasis) koji palome i stranome čovjeku šalje pismo, Sveto pismo. Bog je nazvan "njenim ocem" (philostorgios) (isto tamo), liječnikom duša (Homilija 40,3 o Knjizi Postanka), majkom (isto tamo) i osjećajnim prijateljem (O providnosti, 8,11-12). U korizmi 386. godine Ivan povezuje Boga Stvoritelja i Boga Spasitelja imajući pred očima Uskrs: Bog je toliko htio spasenje stvorenoga čovjeka da nije poštedio svoga jedinoga Sina (Homilija 2,1 o Knjizi Postanka). Na taj način Zlatousti vjernike uvodi u soteriološko viđenje kozmičke dimenzije. Kasnije će, s Pavlom, u ivotu i djelovanju kršćanina istaknuti ivotno i dinamično načelo Duha (Pneuma) koji mijenja svjetovnu zbilju. Za Ivana je duhovno

(pneumatikos) ono što se odnosi na pobuđivanje Paraklita (Tješitelja): "Kao što oni koji dobivaju krila Duha", pojašnjava sveti biskup, "samo svoje tijelo čine duhovnim, tako i oni koji bježe od Duha... od svoje duše čine tijelo" (Homilija 13,7 o Poslanici Rimljanima). Pastir cijeli skup svoga slušateljstva integrira u novu duhovnu zgradu, pozivajući ga da promijeni uobičajeni način shvaćanja i djelovanja. Na taj način relativno usmjerava prema apsolutnom, vremenito prema vječnome. U Bojemu je planu kršćanin pozvan u retrospektivi doivjeti prva vremena (zemaljski raj), a u anticipaciji buduću stvarnost.

Na tome temelju Ivan baš u Carigradu, u produljenome komentaru Djela apostolskih, predlaže model prve Crkve (Dj 4,32-37) razvijajući društvenu "utopiju" (gotovo kao "idealni grad"). Riječ je, na kraju, o tome da se gradu dadne kršćanska duša i izgled, suočavajući se s glavnim aspektima njegova ivota - kao što su odnosi između bogatih i siromašnih - u znaku neviđene i proivljene solidarnosti. No, nije bilo jednostavno uvjeriti moćnike da biskup sa svojom zajednicom može pružiti alternativu uobičajenome shvaćanju urbanoga svijeta. On je, potom, s Pavlom (usp. 1 Kor 8,11) podupirao primat pojedinoga kršćanina, pa i roba, siromaha - ali otkupljenoga - u odnosu na grčki polis u kojemu su široki slojevi pučanstva bili isključeni iz građanskih prava i gdje se domovinu smatralo dragocjenijom od majke i oca. Obzorje kršćanske zajednice nadilazi i relativizira, prema Krizostomovu sudu, obzorje polisa: "Naša je domovina na nebesima" (Fil 3,20).

Na kraju svoga ivota, iz progonstva na granicama Armenije, "najudaljenijega mjesta na svijetu", Ivan - nadovezujući se na svoju prvo propovijed iz 386. - vraća se temi koja mu je bila draga o planu što ga Bog slijedi u odnosu na čovječanstvo: to je "neizreciv i neshvatljiv" plan, što ga On jamačno vodi s ljubavlju (usp. O providnosti 2,6). Na taj je način, unatoč svojim patnjama, Zlatousti ponovno potvrdio otkriće da Bog ljubi svakoga od nas beskonačnom ljubavlju i zato hoće spasenje svijetu. Sa svoje je strane sveti biskup velikodušno surađivao u tome spasenju, ne štedeći se tijekom cijeloga svoga ivota. Naime, posljednjom je svrhom svoga postojanja smatrao slavu Boju što je - već na samrti - i ostavio kao krajnju oporuku: "Slava Bogu na svemu!" (Palladio, ivot 11).

Papin pozdrav hrvatskim hodočasniciima na hrvatskom:

Pozdravljam sve hrvatske hodočasnike, a na poseban način vjernike upe Svetoga Petra i Pavla iz Mačkovca. Redovito pristupajući sakramentima Pomirenja i Euharistije, čuvajte svoje zajedništvo s Kristom i njegovom Crkvom. Hvaljen Isus i Marija!